

het kerkelijk Latijn
te volkomen toe, dat
se voor theologen
ook iets van het ker-
Latijn leerden. Maar
at dit dan niet de
orming, maar uitslui-
van een hulpweten-

ingen darentegen op
schrijvers, dan is het
dat lang niet al wat
men jongelingen mag
om is nog niet al
verwonderlijk, en is er
ak om Aristophanes
sorgd te schuiven,
des zijn er ook nog
van Lingen tot twee-
wevel tegen het Ge-
te Amsterdam. Eerst
t:

dat wij met de inrich-
cholen reeds tevreden
gebrek maar ook gehre-
appelijke mannen, die,
mis, den Heere vreezen,
trachten veel te doen,
alijd nieuwe stichtin-
nieuwe scholen in
eest degelijk te doen

waar het heet:

verd ons een, de Heer

inrichting te Amster-

ontsieren zijn anders

toch gelooven kon aan

ij vindt, en niet zelf

idmijnen wilde.

kbode lazen we deze

zullen herinneringen

en in hun jonge leven,

ele jonge, zoo ontvan-

den daar voor veel ver-

wereldniet bewaard,

voor vele jongelingen

ctor, immers ook den

breke het dan ook op

van dankbaarheid en

ngen den taet om met

un, dat hij een heerlijk

op hen zette en die

h won in Christelijke

rit rijk; — toch moet

or al de energie en al

oskalle om den gym-

te Zetten te bereiden;

antie blijde weer samen-

werkt en degelijk gesu-

zoet der vriendschap

ht; maar ook menig

dat de harten toerde

dat, opklopt tot God!

sium zij en blijve er

de Ned. Geref. kerken.

urdeering. Maar dan

rkbede er aan toe:

ijn, dan komt het ons

heer Director ophoud

pervallende en ondoor-

onze kerken schade

in Petajah.

harttochtelijk tegen

Chr. Geref. ageert en

bij den kerkraad der

etten komt om zich af

vormde kerk; die zich

ddelijke roeping aan-

cramenten te bedienen,

rst het statut van '69

onder onderzoek onzer

redidit — aan zoo

upillen toe te vertrou-

meerde en wetenschap-

aken, zie — dat wordt

et ons dit openhartig

in. Wij geven het uit

Christelijk gymnasium

heer Director de ge-

de Heert te lezen.

— kunnen besluiten om

politieke, nu ook zijn

te staken, en in goede

sis saam te werken tot

der kerken, dan zou

en de liefde, den be-

bevorderen. Geve de

eg nog in lengte van

bloei van zijne hem

ken, wat door velen

peld, en door nog

rdt.

rmijning van Zettens

n als dat van Zetten

efde noodig.

wordt geschoekt en

e door allerlei stof-

opstoven.

men ons waarom de

ing en weerlegging

rift van Dr. G. J.

de Schriftmatigheid

1819 poogt staande

antwoord:

onjuistheid van dat

van de Organisatie van 1816, én uit de
Schrift geen zuivere voorstelling over het
Koningchap van Christus in zijn kerk put.
Maar ook ten vierde, dat, al ware het
betoog bondig en der wederlegging waard,
we ons toch tot geen bestrijding er van
zouden opmaken, tensij een ander nietge-
compromitteerd theoloog, dit betoog als het
zijne overnam.

Met een man als Dr. Vos kunnen we
evenmin als met Dr. Hoedemaker (die
thans met Dr. Vos solidair werd) in dis-
cussie treden.

Om echter te voorkomen, dat men dit
niet wijte aan minder lust in het debat,
of aan een poging om het debat te ont-
wijken, verklaren we ons te allen tijde
bereid, om stellingen van Dr. Vos of Dr.
Hoedemaker dan te critiseren, als ze uit
een andere pen komen.

Toen Dr. Van Ronkel zijnerzijds stel-
lingen ten beste gaf, hebben we die ter-
stond en uitvoerig gecritiseerd, niettegen-
staande Dr. Van Ronkel zich vaak op
ergerlijke wijze over de Doleantie had uit-
gelaten.

Maar er kan een persoonlijk handelen
zijn, dat alle verdere samenspreking onmo-
gelijk maakt.

En dit is het geval met beide genoemde
schrijvers.

Te Gouda was door den Synodalen kerke-
raad een adres aan den gemeenteraad in-
gediend, om de kermis althans op Zondag
te laten stilstaan.

De gemeenteraad wees dit verzoek af.
De kermis moest te Gouda dus ook op
Zondag doorgaan.

Dit gaf Dr. J. H. Gunning aldaar aan-
leiding in een aangrijpend schrijven de
gemeente op dit droeve feit te wijzen.

Maar niet allen zijn met ditschrijven te-
vreden.

Ze zeggen dat het niet aangaat, als kerke-
raad bij den gemeenteraad op Zondags-
rust ook gedurende de kermis aan te drin-
gen, als men de kermis niet in beginsel
aantast en geheel afschaft.

Ze zeggen dat het niet aangaat, op ree-
renden toon de gemeente op zulk een feit
te wijzen, als vele waardigheiddragers van
zulk een kerk zelf aan al zulke vermake-
lijkheden deelnemen, modern zijn en tegen
de leere Christi reageeren.

En ook dat het niet aangaat, als belijder
des Heeren in zulk een kerkelijken toestand
te blijven hangen, die nog veel erger dan
de gemeenteraad de majesteit van den
Christus hoont.

In een kritiek op dit geschrift van Dr.
Gunning lezen we dan ook dit:

Vragen we nu echter: Is er geen oorzaak?
Hoe komt het, dat de kerk hier machteloos
tegenover staat?

Hoe komt het, dat Staat, Gewest en Stad
den gruwel niet keeren?

Van waar, dat de maatschappij wankelt op
hare fundamenten? En hoe komen deze toch
zoo innerlijk verrot?

De oorzaak is eenig en alleen te zoeken bij
de kerk. Men vatte dit wel; niet omdat de
kerk bestaat in deze groote ellende over ons
gekomen, o neen; juist is de kerk gesteld om
de wereld, die in het boze ligt, van een bet-
ter beginsel te doortrekken. Daarom wordt zij
vergeleken bij het zout, dat voorerst verderf
weert, en tevens alle eten smakelijk maakt. Ja,
zelve staat het zout, dat deze wereld, die de kerk
veracht en bespot juist leeft en bestaan blijft
bij de gunst dezer kerk. Was de kerk weg dan
was de wereld er ook niet meer.

Neen, wanneer we de schuld schuiven op
de kerk, dan bedoelen we daarmee hare
verachting, die haar zout aan de wereld gelijk-
vormig heeft gemaakt dat ge ze nauw meer van
de wereld kunt onderscheiden.

Zout is de kerk. Maar als nu het zout sma-
keloos wordt, d. i. wanneer alle smaak af-
gaat van de belijdenis der kerk; wan-
neer alle wind van leer in haar wordt geduld;
's morgens een Godloochenaar, 's middags een
predikant, die de godheid des Heeren ontkent,
en 's avonds ook nog een geloovig leeraar
wordt geduld — wat is dan dat voor een
kerk, die hare eigene belijdenis bespot?

Wanneer de leden van den kerkraad vrij-
lijk lid kunnen zijn van de Sociëit 'Ons ge-
noegen' en de kerkvoogden openbare kermis-
vrienden en de notabelen geregeld de Remon-
strantische vergaderingen bijwonen; dan dient
toch eerst de hand in eigen boezem te
worden gestoken, eer men aan den Gemeen-
teraad, die men zelf door zijne boze praktijken
stijft in driensten werelddienst, vraagt of hij niet
het eenige genot, dat hij op de wereld be-
zit, op wil geven!

We moeten redelijk zijn in onze eischen.
Stemt gij er in toe, dat uw dienstmeisje door
middel van een erkend loochenaar van de
hoofdwachters der belijdenis toegang krijgt
tot het Heilig Avondmaal, dan moet ge ook,
als zij nu in praktijk wil gaan brengen het
gij haar hebt doen leeren, d. i. als zij nu als
een redeloos dier op de kermis wil gaan rond-
springen — dan moet gij haar dit ook niet
kwalijk willen nemen. Gij zijt er zelf de aan-
leiding toe. Want losbandigheid in de leer
leidt noodzakelijk tot bandeloosheid in het
leven.

Ligt in deze kritiek niet een innerlijke
geestelijke waarheid, die aan Dr. Gunning's
conscientie iets te zeggen heeft?

Ook onzerzijds zij met een enkel woord
de aandacht gevestigd op de nieuwe uit-
gave van UDEMANS *Samenspraak over het
heilig Avondmaal*, die door de goede wer-
ge van Ds. De Gaay Fortman, bij den
uitgever Fernhout alhier, het licht zag.

Dit boekje toch kan een uitnemend
dienst bewijzen, om tot staan te brengen
een iegelijk, die als vrome onder de vromen
voortleeft, en toch jaar in jaar uit van zijn
korte leven laat voorbijglippen zonder dat
hij de gemeenschap zijns Heeren aan het
heilig Avondmaal zoekt.

We zeggen daarmee niet, dat Udemans
de zaak heeft uitgeput; veel minder dat hij
ook nog voor de toestanden in wier mid-
den wij leven, genoegzame ontleding der

zaak en voldoende leiding geeft. Verder
zouden we stellig zijn, indien Ds. De Gaay
Fortman zelf voor onzen tijd geleverd had
wat Udemans voor zijn tijd aan de kerke
Gods bood.

Maar toch ook zoo kan dit boekje aan
meer dan één tot goede leering strekken.

Ook bij het heilig Avondmaal gaat de
slinger altoos van de ééne pool naar de
andere, en steeds staat de kerk aan het
tweeërlei gevaar bloot, of dat het aanzit-
ten weer vaste regel worde, en daardoor
het geestelijk karakter van het heilig
Avondmaal schade lijdt, of wel dat het aan-
zitten argstelijk van de bevinding van
eigen geloofsstaat wordt af hankelijk gesteld,
en het heilig Avondmaal in onbruik raakt.

Maar wat hier ook van zij, dit gevoelt
een ieder dat het nooit goed kan zijn, dat juist
zij die het vurigst naar de gemeenschap
met hun Heiland dorsten, wegblijven van
het Sacrament, dat de Heere juist instelde,
om er op bijzonder rijke wijze zijn ge-
meenschap te laten smaken.

Dat kan nu wel niet plotseling verhol-
pen, want ook dit verzuim hangt saam met
de ellende van den kerkelijken toestand die
achter ons ligt.

Maar het is daarom toch goed, dat deze
leedende zaak weer voor veler conscientie
worde gelegd, en daartoe strekt de uitgave
van dit goede boekje.

KUYPER

Uit de Pers.

De poging van Christ. Geref. zijde ange-
wend, om een blad als de *Reeper* te doen af-
laten van zijn kerkenden toon, heeft tot onze
blijdschap haar uitwerking niet gemist.

Althans in no. 24 lezen we dit artikel van
Ds. J. Westerhuis te Heerenveen:

In het *Herant* nummer van 4 Mei schreef Dr. Kuyper
op een heuglijk verspreiding dat de aandacht gevestigd
de *Frische Kerkbede* meldt ons, dat de kerkraad der
Christelijke Gereformeerde gemeente op een gemeen-
telijke vergadering heeft voorgesteld, om aan de ge-
meenteraad op de Synodale vergadering gestrified aan
te bieden, en dat dit voorstel met enthousiasme is
aangenomen.

Ook wij verlijden ons over wat de broederen te
Leeuwarden deden. Voor ons is dit verspreid echter
niet zoo bijzonder als voor den Redacteur van de
Herant, indien Dr. Kuyper de Chr. Gereformeerden
beter kende, zou hij anders oordeelen. Het is geen
bitterheid tegen de doleerende broeders, noch beginsel
loze stijfhoofdigheid, wat ons verhindert aan de
eischen der Dol. te voldoen. In mijne gemeente heb
ik mannen, die de bestaande gedoelheid diep betreuen
en den Heere geduriglijk bidden dat Hij haar wegne-
me, en die het toch een verlonchen van de waarheid en
een inzien van het werk Gods achten, als ze toe-
geven om op grond van de Concept-act een combi-
natie aan te gaan. Naar onze innige overtuiging
hebben de Chr. Geref. zooveel toegegeven, als ze
mochten. Al de Frische gemeenten hebben zich
uitgesproken: geen vereeniging op grond van de
Concept-act. Zijn er enkele broeders in de Chr. Geref.
Kerk, die een ander oordeel hebben, de gemeenten in
Friesland gaan met hen niet mede.

Schreef Dr. Kuyper: "met zekere spanning zien wij
de eerstkomende dagen tegen, of allicht van Chr.
Geref. zijde nog eenig bescheid of eenige voorstel
ter weerspreking van de afgebroken onderhand-
elingen op de Synode te Leeuwarden zal inkomen",
wij gelooven, dat deze verwachting niet op eenigen
redelijken grond rust. Als het beginsel raakt,
mogen wij niet loven en bieden. Beginselen zijn
heilig. Kunnen de Doleerende broeders ook niet
toegeven, dan blijft ons niets anders over, dan
naast elkander te leven en zooveel wij kunnen,
elkander te dragen. God biddende, dat Hij een weg
bane waar wij geen weg kunnen vinden. — Wie had
voor drie jaar kunnen denken, dat de verhouding tus-
schen de Dol. en de Chr. Geref. zoodanig zijn zou?
En toch hadde men het wel kunnen gissen, indien
men met de theorie van Dr. Kuyper, in het Tractaat
uitgeceest, beter op de hoogte ware geweest. Was
Dr. Kuyper zelf zich hiervan ook niet bewust, toen hij
schreef, dat alleen het Reglement van '69 een strik-
telijk blok voor de vereeniging was?

Neen, niet het Reglement, maar die theorie is het
strikteblok en zij verhindert ons zelfs om een modus
vivendi in het leven te roepen, zoodat in de praktijk
voortdurend botsingen ontstaan moeten. Zelfs zal
op de Synode te Leeuwarden door de classis Arnhem
deze vraag gebracht worden: "kan er correspondentie
worden aangemoet met den kerkraad ener Chr.
Geref. Gemeente, die opgetreden is na reformatie der
pastoriale kerk door doleantie, welke kerkraad thans
correspondentie zoekt?"

Toen voor eenige weken een commissie van den
Dol. Kerkraad te Leeuwarden een samenspreking hield
met den kerkraad der Chr. Geref. Gemeente, wilde
de Com. wel beloven, geen kinderen van Chr. Geref.
te doopen, doch alleen op deze voorwaarde, dat de
Chr. Geref. Kerkraad geen leden uit het Ned. Herv.
Gemeenschap zoude aannemen, dan na correspondentie
met den Dol. Kerkraad. Niemand zegge dat dit een
buitensporigheid van Dr. Wagenaar zijn kerkraad
is, die Kerkraad is consequent, hij trekt de lijn doors.
Met de Chr. Geref. kunnen de Doleerenden, zoo-
lang zij hunne theorie handhaven, zich niet vereenigen
dan met de uitgesproken of ingewikkelde bedoeling,
de Chr. Geref. in de Doleerenden te doen ver-
smelten.

Ik wenschte, dat de Dol. broeders zich eens op ons
standpunt konden plaatsen en gevoelen, hoe goedelijk
het gaat, met broeders te onderhandelen, die niet
minder dan onzen kerkelijken dood bedoelen. Van onze
zijde willen wij trachten, hunne handelingen te
verklaren uit hunne theorie, die onzes inziens wel onbij-
belisch en ongeroemd is, doch door hen ongetwij-
feld voor de ware wordt gehouden.

Indien iemand de Reformatie der kerken en ver-
volgens de beschouwing hierover door Ds. ten Hoor
van Franeker in de *Vrije Kerk*.

Deze toon is onberispelijk.
En toch is er ook in dit schrijven iets, dat
ons ontzettend stuit.

Dit namelijk, dat de toon, waarop men ons
bejegt, nu wel weer goed wordt, maar eerst
nadat de fractie van den heer Doc. Linde-
boom de noodige zekerheid heeft erlangd, dat
het haar gelukt is de vereeniging der Gerefor-
meerde kerken te beletten.

Doodkalm wordt hier dan ook uitgespro-
ken: "We zullen stil naast elkander blijven
leven."

Tegen de onsaandoenlijkheid nu, die zich
zoo als vanzelf schijnt in wat beleden is, zonde
voor God te zijn, blijft elk waarachtig Gere-
formeerde in bidden.

Niet enkel aan de zijde der Doleerenden,
maar ook aan den kant der Gescheidenen.

Want vergeet niet: De Christ. Geref. kerk
zet zich nu vast in het verkeerde, dat hij
haar insloep. Ze doet dit, na uit eigen boezem
op dit verkeerde gewezen te zijn. Ze doet het
wetens en wilens.

En nu zegt de kerkhistorie, dat dit voor een
kerk van Christus altoos fataal was.

KUYPER.

Officieele berichten uit de Ned. Geref. kerken.

Twaalfde gewone vergadering van de Ned.
Geref. kerken in de classis Arnhem,
Zutphen, Nijmegen, Tiel en Zalt-Bommel,
gehouden te Arnhem, den 4 Juni 1890.

De vergadering wordt geopend door den
voorzitter Dr. Franssen te Winterswijk. Na
het zingen van Psalm 119: 17, leest hij
1 Petri 5: 1—11 en gaat vervolgens voor in
het gebed. De voorzitter stelt voor zich als
assessor toe te voegen Ds. Koster, en als
scriba Dr. N. van der Blom, hetgeen door de
vergadering wordt goedgevonden. De creden-
tievrievren worden nagesien en daaruit blijkt,
dat 19 kerken door 32 afgevaardigden vertegen-
woordigd zijn. De notulen der vorige gewone
vergadering en de buitengewone vergadering
van 7 Mei worden gelezen en goedgekeurd.

De behandeling naar art. 41 K. O., geeft
aanleiding tot het geven van wenken en raad-
gevingen betreffende het handelen der kerke-
raden bij voorkomende moeilijke gevallen,
o. a. daar waar Chr. Geref. met Ned. Geref.
bij de bediening des Woords saamkomen, er
op aanhouden dat ook de sacramenten van
beide zijden bedien en genoten worden. Dat
de Synode bij vernieuwing de onderhandeling
met de Chr. Geref. aanknoope; indien zij zijn
afgebroken, wordt verzoekt door Winterswijk.
Met 't oog op de nog te behandelen voor-
stellen voor de Synode wordt de agenda ge-
wijzigd en eerst aan de orde gesteld, de zaak
van Ds. Raman.

De conclusie van de vergadering is: door
een commissie die daartoe benoemd is, met
Ds. Raman persoonlijk te spreken en verder
te onderzoeken; om dan deze zaak met de
verkegen resultaten aan de voorloopige Synode
ter behandeling op te zenden, naar het voorstel
van Winterswijk.

Naar aanleiding van een brief uit Vorden
en een voorstel van Winterswijk, wordt tot
de Synode het verzoek gericht, te beraadslagen
om tot eenparigheid in de handelingen te komen,
betreffende het toelaten tot het Heilig Avond-
maal, voor hen die op den Sabbath arbeid
verrichten (b.v. spoorbeambten enz.).

Een vraag van Winterswijk, omtrent onrecht-
zinnige ambtdragters met de bijgevoegde memorie
van toelichting en een voorstel dienaangaande
zal worden ingezonden ter Synode; insgelijks
een verzoek van diezelfde kerk om te zoeken
tot eenparigheid te geraken, inzake Goede
Vrijdag.

Met gebed en dankzegging, wordt door
Ds. Koster de vergadering gesloten, blijvende
de verdere punten van de agenda voor een
volgende vergadering besloten.

Namens de classis,
N. VAN DER BLOM, scriba.

Verslag der vergadering van de classis
Franeker, gehouden in het kerkgebouw
der Ned. Geref. Kerk te Makkum, op
28 en 29 Mei 1890.

1. Ds. Hania, de praeses der class. kerk
(St. Jacobi Par.), opent de vergadering met het
laten zingen van het 3e en 4e vers van den
Morgenzang, het lezen van Psalm 126 en gebed.

2. Volgens toebereid is praeses Ds. Nieborg
Tot assessor wordt aangewezen Ds. Wijmings,
tot scriba Ds. van Coeverden Adriani.

3. Uit de geloofsbrieven blijkt, dat 19 kerken
vertegenwoordigd zijn, door 36 afgevaardigden
met keurstemmen.

4. De Notulen der vorige vergadering wor-
den gelezen en goedgekeurd.

5. De onderzoek naar Art. 41 D. K. heeft
plaats. Naar aanleiding hiervan wordt o. a.
besloten:

a. dat met betrekking tot personen, die ver-
trokken naar kerken, welke nog niet tot refor-
matie kwamen, zal gehandeld worden naar
art. 73 van de Acta der Voorloopige Synode
van Utrecht;

b. dat, om de zeer bijzondere omstandig-
heden, een huisgezin, woonachtig geworden
onder de kerk van Bolsward, één jaar lang
zullen blijven onder het opzicht van de kerk van
Schettens;

c. dat door den kerkraad in zijn geheel zal
worden vastgesteld, welke leerredenen in zijne
kerk zullen worden gelezen.

6. De verschillende rapporten worden nu
gehouden:

a. Ds. Hania rapporteert over de betekenis
der korte predikatiën van art. 41 D. K. Na de
historische toelichting van Ds. Hania, besluit
de classis, dat deze korte predikatiën voor-
loopig zullen worden nagelaten.

b. De rapporteurs voor het huisbezoek van
diakenen worden op hun verzoek gecontinueerd.

c. Dr. Prins rapporteert namens zijne mede-
deputaten in zake de kerk te Gaast.

d. Ds. Hania leest voor een dubbel concept-
schrijven; één aan de predikanten en één aan de
ouderlingen en diakenen, die zich blijven
onderwerpen aan de besturen van het Nederl.
Herv. Kerkgenootschap. Deze worden goe-
dgekeurd; van beide zal een exemplaar aan
elk der kerken in de classis worden toege-
zonden.

e. Een concept van deputaten, rakende de
lezing van Catechismuspredikatiën, neemt de
classis over — en zal als voorstel van de
classis opgezonden worden aan de a. a. Synode
van Leeuwarden.

f. Dr. Kurpershoek rapporteert voor de re-
geling ter vergoeding van de consulentdien-
sten. Voor de consulentdiensten zal vergoed
worden f 2 voor elke vergadering met de reis-
kosten. Voor de catechistia f 50 voor ieder
uur met f 2 voor ieder uur gaans.

g. Ds. Hania brengt rapport uit over de
verhouding van kerk en school. Dit rapport
was niet geheel volledig en de deputaten
worden, op hun verzoek gecontinueerd, waarbij
de classis ook voornamelijk let op hetgeen
diemangaande zeer waarschijnlijk wel op de
e. k. Synode zal worden vastgesteld, in verband
met art. 69 der Acta van de Voorloopige Synode
van Utrecht.

h. Naar aanleiding van een vraag uit Har-
lingen wordt besloten, dat de attestatiën niet
alle eenzijdig zullen zijn; zoo noodig zal er ook
gelijk Koelman zegt, een "kreupel" getuigenis
gegeven worden en zal daarvan een kort be-
richt aan den betrokken kerkraad worden ge-
zonden, volgens art. 144 der Acta van de
Voorloopige Synode.

i. Als voorstellen voor de Synode worden
vastgesteld:

a. is herhaling van ééne beroeping, kort na
elkander, wel goed?

b. Hoe te doen met de godsdiensttoefeningen
op de "Goeden Vrijdag", met omschrijving
van de toestanden dezer classis?

c. De classis heeft beswaar tegen art. 180^a,
wilt, haars inziens, hierdoor geprezen wordt in
de rechten der plaatselijke kerken.

d. Is het wenschelijk, dat de kerkraad een
beroeping uitbrengt op een Dienaar des Woords,
die nog geen 2 jaar op zijn eerste standplaats
werkzaam is, tensij in bijzondere gevallen?

e. De Synode drage zorg, dat de kerken in
't bezit komen van geschikte catechismus pre-
dicatiën.

9. Tot afgevaardigden naar de a. a. Synode
te Leeuwarden worden benoemd: Ds. J. Hania
en A. Elshout, tot hunne secundi Ds. v. Coev.
Adriani en Jac. van Dijk van Harlingen.

10. De buitengewone vergadering zal worden
gehouden, na het bekend worden van het Agen-
dum voor de Synode, te Bolsward; en de vol-
gende gewone in de 2e helft van Augustus
te Franeker.

11. De classische kerk zal zijn Oosterend.

12. Als deputaten voor de uitvoering van
art. 19 worden benoemd Ds. Prins en Ds.
Wijmings.

Na het zingen van Ps. 84: 6 wordt deze
vergadering met dankzegging gesloten door Ds.
Wijmings.

</

